

Laten we elkaar groot maken

Amsterdam, mei 2020

Beste Abhijit Banerjee en Esther Duflo,

Ondertussen is het alweer bijna tien jaar geleden dat jullie boek *Poor economics: A Radical Rethinking of the Way to Fight Global Poverty* uitkwam. Als hoogleraren ontwikkelingseconomie aan het MIT in Amerika houden jullie je vooral met de economie van arme mensen bezig, zeg maar de mensen die leven van minder dan twee euro per dag. Tegen die 700 miljoen armen in de wereld wordt vaak simpel en zonder respect aangekeken. Dat kan, dat moet heel anders, daar zijn jullie wel van overtuigd. Beter begrijpen, daar begint het mee. Daarom willen jullie weten hoe deze arme mensen met hun financiën, voedsel, gezondheid, onderwijs en gezinsplanning omgaan, hoe hun dagelijks leven in al z'n complexiteit en rijkdom in elkaar zit. Alleen maar in grote en omvattende ideeën denken brengt ons niet verder. Dat lukt alleen als we steeds kleine stapjes durven te zetten, daarop terugkijken, van fouten willen leren en het beter willen doen. In dat boek zijn jullie kritisch over jullie eigen economische discipline. Die doet volgens jullie zelf arm aan omdat ze alleen maar belangstelling heeft voor groei en consumptie en die beperkte wereld ook nog eens in ingewikkelde modellen en methoden wil vatten.

Na dat boek besteden jullie al jullie tijd aan vele experimentele studies in alle delen van de wereld vanuit dat wereldwijde netwerk van honderden 'randomista's' dat jullie hebben opgezet. Die noeste experimentele arbeid legt jullie geen windeieren want eind 2019 ontvangen jullie samen met Michael Kramer (Harvard University) voor dat originele werk de Nobelprijs voor de economie. Ongeveer tegelijkertijd, dat hadden jullie wel heel goed gepland, komt dan jullie nieuwe boek uit: *Good economics for Hard Times: Better Answers for our Biggest Problems*. Dit keer niet over de problemen in de arme landen, waar jullie zoveel over weten, maar nu over de problemen in de rijke en middelrijke landen. Jullie voelen je onderhand sterk genoeg om je ook in die discussie te mengen. Grote maatschappelijke problemen dienen zich daar aan en die leiden tot de Brexit, Gele Vestjes en opkomend nationalisme, om wat voorbeelden te noemen. De zware tijd met die grote maatschappelijke problemen waarin we leven, hangt, volgens jullie, vooral samen met een falende economische politiek, toenemende ongelijkheid en met blind makende ideologie. Daar zijn betere antwoorden op te geven en economie kan daarbij helpen. Net als in jullie vorig boek laten jullie ook nu zien wie die mensen zijn die in deze tijd veelal slachtoffer zijn, wat er om hen heen gebeurt en wat de overheid, de politiek, wijzelf eraan kunnen doen. En economie kan daarbij wel degelijk helpen.

Jullie gaan uitgebreid in op een aantal belangrijke maatschappelijke problemen die het leven van mensen direct raakt. Jullie beginnen met migratie, handel en polarisatie. Dat zijn onderwerpen die in de hele wereld

spelen, waar mensen zich zorgen over maken en die zorgen worden door de politiek ook nog eens met verkeerde feiten opgestookt. Jullie laten zien dat we qua migratie niet met een zondvloed te maken hebben, mensen liever niet migreren dan wel en als ze migreren lokaal niet het werk van andere mensen wegnemen, zoals vaak wordt verondersteld, maar eerder voor mogelijkheden zorgen. Met natuurlijke en feitelijke experimenten tonen jullie aan dat mensen liever thuisblijven terwijl economen ons willen doen geloven dat mensen in het algemeen hun instinct gebruiken en op zoek gaan naar individuele mogelijkheden. Ook over vrije handel wordt door economen nogal eenvoudig gedacht alsof mensen zo maar van baan en plaats willen veranderen wanneer hun werk verdwijnt. Ten onrechte is er weinig belangstelling voor de vraag wat die vrije handel betekent voor de verliezers ervan. Vakgenoten krijgen er kromme tenen van maar volgens jullie kun je niet over deze onderwerpen praten zonder te weten wat mensen nodig hebben en wat ze zelf willen. Vervolgens gaan jullie in op groei, klimaatverandering en toenemende ongelijkheid waar we in de wereld ook mee te maken hebben. Economen maken zich nogal druk over economische groei, jullie doen dat minder. Interessanter voor jullie is de wijze waarop de middelen worden ingezet en wie dat ten goede komt. Voor jullie is het Bruto Nationaal Product eerder een middel dan een doel. Dat middel zou gericht moeten zijn op een hoger doel. Voor jullie is dat kwaliteit van leven (gezondheid, onderwijs, vaardigheden, terugdringen van armoede ed). De kwaliteit van leven wordt in de nabije toekomst beïnvloed door klimaatverandering en de opwarming van de aarde. Een klein deel van de wereld zorgt voor een groot deel van de uitstoot terwijl een groot deel van de bevolking voor een laag percentage uitstoot zorgt (de duidelijke 10-50

regel). Vooral de armere delen van de wereld zullen merken waar dit toe leidt. Met belastingmaatregelen en regulaties zijn de lasten beter te verdelen. Maar dan moeten we oppassen dat we de taart niet meteen groter willen maken, want in die valkuil trappen we al te lang met z'n allen.

Jullie hebben genoeg van de wereld gezien om te weten dat politiek het leven van mensen kan beïnvloeden, ten kwade maar ook ten goede. De legitimiteit van de overheid is nogal eens in twijfel getrokken de laatste jaren, niet in de laatste plaats door corruptie. Ook de grote maatschappelijke ongelijkheid, die enorm is toegenomen sinds het tijdperk Reagan-Thatcher en tot een sociale ramp leidde, heeft dat vertrouwen ondermijnd. Maar dat vertrouwen in de overheid kan hersteld worden als haar functioneren transparant is, zichtbaar is waar ze aan bijdraagt en haar handelen effectief is. Voor welke sociale programma's en aanpakken je dan moet kiezen en hoe je dat moet onderzoeken, dat is bij uitstek jullie terrein. De boodschap die jullie hierover in dit boek centraal stellen is dat sociale steun alleen zin heeft als mensen waardigheid ervaren, zelfrespect en autonomie. Want je kunt van alles bedenken en in de steigers zetten voor mensen, als je in de eerste plaats er maar voor zorgt dat mensen zichzelf niet verliezen.

Democratie en debat worden tegenwoordig van alle kanten bedreigd. Het tribale en hokjes-denken hebben hun intrede gedaan in de politiek en daar is voortdurend sprake van als we nadenken over onze grote sociale problemen en oplossingen ervoor. Mensen hebben hun meningen al vaak bij voorbaat gevormd en zijn daar in het gesprek niet

makkelijk meer af te brengen. Ze zijn ergens voor of ergens tegen, blijven dat en hun meningen zijn niet zelden op hele simpele feiten gebaseerd. Mensen willen bijna niet meer anders tegen zaken aan kijken dan ze al doen. In deze zware tijd waarin de moderne wereld zich bevindt spelen economie en economische politiek een centrale rol en, zoals ik al schreef, dat kan anders, dat moet anders volgens jullie. Op een groot aantal centrale problemen geven jullie nieuwe inzichten en die dagen mij, en al die andere lezers, uit verder te kijken dan mijn neus lang is. Over die maatschappelijke problemen moet je met elkaar praten, daar moet je met elkaar over nadenken en samen wat aan doen. Ze afdoen met een tweet volstaat niet. Economen zijn voor jullie meer sociale wetenschappers die over deze zaken wat te vertellen hebben wat de moeite waard is. Niet dat ze altijd gelijk hebben maar hun expertise is bij het zoeken naar de oplossing te gebruiken, hun kennis is te delen en kan de dialoog weer open maken. Te veel wordt tegenwoordig het woord gevoerd door mensen met de meest uitgesproken meningen en het minste geduld. Maar voor enkel korte conclusies is de wereld te complex en daarvoor spelen er te veel onzekerheden mee. Het werk van economen vergelijken jullie graag met het werk van loodgieters. Daarom staat er op de kaft van mijn boek een baco afgebeeld, een eenvoudig gereedschap waarmee die loodgieters heel ver komen. Met intuïtie, kennis en ervaring komt het resultaat uiteindelijk vaak met vallen en opstaan tot stand. Om vooruit te komen moet je weten wat er aan de hand is, je bewustzijn zijn van de fouten die je maakt en verder willen komen. Dat is jullie methodische aanpak. Jullie baco is allicht het gerandomiseerd onderzoek (RCT) dat ook de medische wetenschap zo ver heeft gebracht. Maar die baco is maar

een deel van jullie verhaal. Inhoudelijk zijn jullie net zo uitgesproken en daar gaat die vergelijking tussen de econoom en de loodgieter niet meer op. Inhoudelijk kiezen jullie voor een richting die voorbij gaat aan enkel economische groei en interesse in consumptie. Jullie weten maar al te goed dat mensen niet alleen maar de kansen grijpen die er liggen. Er speelt meer in dat dagelijkse leven waarvoor we vaak te weinig belangstelling hebben. Daar gaat het om vragen als wat willen mensen, wat zijn hun intenties, welke voorkeuren hebben ze en wat maakt het goede leven uit. Hoe we dat goede leven kunnen leven en mensen daarbij kunnen helpen, heeft weer te maken met respect voor mensen, bewust zijn van de gemeenschap waarin ze leven en hoe ze verbonden zijn met hun familie en vrienden en heeft te maken met waardigheid en menselijkheid. Uiteindelijk gaat het jullie om meer begrip voor elkaar. Niet om het met bij voorbaat eens te zijn met elkaar maar om weer met elkaar te praten en problemen goed op te lossen. Met dat begrip gaat het jullie om het opbouwen van een meer menselijke samenleving. Voor mij presenteren jullie in dit boek vooral een hele interessante handelingstheorie die methodisch en inhoudelijk sterk onderbouwd is. Op deze manier wordt de economie niet alleen weer groot maar kunnen we elkaar groot maken.

Grote groet, -Harrie Jonkman

Banerjee, A.V. & Esther Duflo (2019). ***Good Economics for Hard Times*** Hachette Book Group: New York, 402 pagina's. 30,99 euro.

